

حفظ نعمت دین به پایداری در اجرای دستورات آن است

محسن اسماعیلی در کلاس شرح نهج البلاغه گفت: حفظ نعمت دین به پایداری در اجرای دستورات آن است؛ یعنی اطاعت از خدا و مراقبت نسبت به قرآن و اوامر آن. از سوی دیگر، تضییع دین به ترک دستورات آن است.

محسن اسماعیلی در کلاس شرح نهج البلاغه گفت: حفظ نعمت دین به پایداری در اجرای دستورات آن است؛ یعنی اطاعت از خدا و مراقبت نسبت به قرآن و اوامر آن. از سوی دیگر، تضییع دین به ترک دستورات آن است.

به گزارش خبرگزاری مهر، متنی که در ادامه آمده برداشتی از جلسه ۶۸ کلاس شرح نهج البلاغه محسن اسماعیلی، عضو حقوقدان شورای نگهبان است که روزهای چهارشنبه پس از نماز مغرب و عشا در شهادتگاه شهید بهشتی واقع در میدان بهارستان نرسیده به چهار راه سرچشمه کوچه شهید صیرفی پور برگزار می شود.

گفته شد که دین هم یکی از مهمترین مصداق ها، بلکه مهمترین مصداق نعمت هایی است که نباید ضایع گردد. انسان یا نباید ادعای دینداری کند، یا اینکه باید به دستورات دین عمل کند. اگر از دستورات دین اطاعت کرد، بقیه نعمت های خدا را هم بر خودش تمام می کند؛ اما اگر به تعالیم دین عمل نکرد، یا ناقص و بد عمل کرد، نعمت دین را تضییع کرده و هیچ نعمت دیگری هم برای او نعمت نخواهد ماند.

در خطبه ۱۷۳ نهج البلاغه است که حضرت فرمود: «وَأَسْتَتِمُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ وَ الْمَحَافَظَةِ عَلَى مَا اسْتَحَقَّكُمْ مِنْ كِتَابِهِ»؛ نعمت هایی را که خدا به شما داده است، برای خود تمام کنید. چگونه؟! با استفاده صحیح از آنها در همان راهی که صاحبش می خواهد؛ یعنی در راه اطاعت از خدا، و حفاظت از آنچه که در کتابش بر عهده ما گذاشته است یا به طور کلی حفاظت از کتاب الله. اگر «مِنْ» را تبییضیه بگیریم، معنای نخست حاصل می شود، و اگر بیانییه بگیریم، معنای دوم. به هر حال، باید برای استفاده درست از نعمت های خدا از خود مقاومت و صبر نشان دهیم و در اثر فریب های شیطان، سست و گمراه نشویم.

سپس فرمود: «أَلَا وَ إِنَّهُ لَا يَضُرُّكُمْ تَضْيِيعُ شَيْءٍ مِنْ دُنْيَاكُمْ بَعْدَ حِقْظِكُمْ قَائِمَةً دِينَكُمْ»؛ یعنی این را هم بدانید که اگر ستون دین خود را حفظ کردید و ضایع نکردید، عدم استفاده از نعمت های دنیا و تضییع مال و امثال آن ضرر مهمی به شما نمی رساند. اما در نقطه مقابل، «أَلَا وَ إِنَّهُ لَا يَنْفَعُكُمْ بَعْدَ تَضْيِيعِ دِينِكُمْ شَيْءٌ حَافِظْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَمْرِ دُنْيَاكُمْ»؛ اگر دین را ضایع کردید، دیگر مراقبت از نعمت های مادی و استفاده از آنها برای شما سودی نخواهد داشت.

این نکته خیلی مهمی است که انسان قلباً باور کند که نعمت بودن نعمت ها به حفظ دین بستگی دارد؛ و لذا امام برای خودش و ما دعا فرمود که: «أَحْذَرُ اللَّهُ يَقْلُوبَنَا وَ قُلُوبَكُمْ إِلَى الْحَقِّ، وَ أَلْهَمْنَا وَ إِيَّاكُمْ الصَّبْرَ»؛ خداوند، دل های ما و شما را به سوی حق متوجه سازد و صبر و استقامت را به ما و شما ارزانی دارد. باید از خدا خواست که محبت دین و مقاومت برای آن را به دل ما ببندارد.

خلاصه آنکه حفظ نعمت دین به پایداری در اجرای دستورات آن است؛ یعنی اطاعت از خدا و مراقبت نسبت به قرآن و اوامر آن. از سوی دیگر، تضییع دین به ترک دستورات آن است، و یا به ناقص و بد انجام دادن آن.

تضییع تکالیف و فرائض الهی

برای مقدمه اشاره به یک نکته کلامی و اصولی لازم است. به عقیده ما هر تکلیفی، اعم از واجبات و محرمات و دیگر احکام شرعی، تابع مصالح و مفاسدی است که در آنها وجود دارد.

نه در عالم تکوین و نه در عالم تشریع هیچ چیزی بی هدف و عبث به آفریده نشده و یا تکلیف نگردیده است. در جهان هستی، هر چیز برای هدفی خلق شده، و اگر به هدف از خلقت خود نرسد، ضایع شده است. ضایع شدن یعنی به هدف نرسیدن یک چیز، که از بی مصرف ماندن آن شروع می شود، و تا مصرف شدن در مسیر خلاف آن هدف ادامه می یابد که البته بدتر از اولی است. اگر میوه ای را به موقع نچینند و مصرف نکنند تا گندیده شود، می گویند آن را ضایع کرده اند؛ چه رسد به اینکه عمداً آن را زیر پا بگذارند و از بین ببرند.

درک این نکته که عالم تکوین و آفرینش بی هدف نیست، آنقدر مهم است که نشانه خردورزی و عقل است. در سوره آل عمران است که: «مسلماً در آفرینش آسمانها و زمین، و آمد و رفت شب و روز، نشانه‌های روشنی برای خردمندان است.» خوب! اولوالالباب چه کسانی هستند؟ در ادامه می‌فرماید: «اولوالالباب همان‌ها هستند که خدا را در حال ایستاده و نشسته، و آنگاه که بر پهلوی خوابیده‌اند، یاد می‌کنند؛ و در اسرار آفرینش آسمانها و زمین می‌اندیشند؛ و می‌گویند: بار اله! اینها را بیهوده نیافریده‌ای! منزهی تو! ما را از عذاب آتش، نگاه دار!»

توصیه هم شده است که در نیمه شب و به هنگام نافله لیل به آسمان و ستاره‌ها بنگریم، این آیات را بخوانیم و در آنها تأمل کنیم.

همانند عالم تکوین، در عالم تشریع نیز هر تکلیف را با هدف خاصی تشریع کرده‌اند و نباید کاری کرد که ضایع شوند؛ یعنی ما را به این هدف نرسانند.

امیرمؤمنان صلوات‌الله علیه هم در حکمت ۵۰۵ نهج البلاغه فرموده است: «إِنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْكُمْ فَرَائِضَ، فَلَا تُضَيِّعُوهَا»؛ خداوند فرایضی را بر شما واجب کرده، آنها را ضایع نکنید. نماز و روزه و خمس و زکات و جهاد و امثال آن برای لذت بردن ما از زندگی و هموار کردن راه سعادت و جنت است و لذا همه سود آنها به خود ما برمی‌گردد. واجبات و محرمات برگردن ما حق دارند. حق آنها این است که ضایع نشوند. سر وقت و درست ادا شوند. اگر این حق را ادا نکنیم، آن نعمت‌ها را کفران و تباه کرده‌ایم. خیلی از امثال ما اصلاً غافل از آن هستیم که واجبات شرعی، نعمت‌های خدا بر ما است؛ چه رسد که بخواهیم حق آنها را ادا کنیم. برای همین است که برخی از بزرگان اهل معرفت فرموده‌اند که ما باید از عبادات خودمان هم استغفار کنیم.

لزوم استغفار از تضییع عبادات

مرحوم آیت الله شیخ جعفر شوشتری رضوان الله علیه از جمله این بزرگان است. ایشان به مناسبتی نوشته است: «خداوند تعالی فرموده است: أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ؛ ای مردم! پروردگارتان را پرستید و کسی که شما و پیشینیان شما را آفرید، شاید تقوا پیشه کنید. این خطاب بر زبان یکصد و بیست و چهار هزار پیامبر، اوصیا، صالحان، ملائکه، حکما، عرفا و پیروان ادیان جاری شده است. پس دقت کن! بین آیا خدا را مطابق با اصول و آیین یکی از ادیان سابق یا بر اساس دینی که اینک مدعی پیروی از آن هستی، عبادت می‌کنی؟!

آنگاه دقت کن و ملاحظه نما، آیا تمام طول عمر، نصف عمر، یکسال، یک ماه، یک روز یا ساعتی از عمر خودت را صرف عبادت پروردگارت کرده‌ای؟! ... ای کاش به این اکتفا می‌کردیم که خدا را عبادت نکنیم، اما، ما به جای او دشمن خودمان و دشمن خدا را عبادت کردیم. حتی اکتفا به عبادت يك اله نکردیم، بلکه هوای نفس، دنیا، درهم و الهه‌های بی‌شماری را پرستش کردیم. به يك قسم از پرستش آنها هم اکتفا نکردیم، بلکه به اقسام مختلف عبادت که قابل تصور باشد، آنها را عبادت کردیم.»